

trek&travel

TATRY ZACHODNIE

DOLINA KOŚCIELISKA

CZERWONE WIERCHY

GIEWONT

ROHACKIE STAWY

MUZEUM

WSI ORAWSKIEJ

ERGO
HESTIA

Autor przewodnika: Jan Krzeptowski-Sabała

Redaktor prowadzący: Łukasz Karolewski

Redakcja: Anna Młynowska

Opieka techniczna: Katarzyna Leja

Projekt graficzny serii: Sabina Suchy

Projekt okładki: Ewa Jarocka; materiały graficzne zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock.com

Opracowanie kartograficzne: Krzysztof Trojan

Źródło pochodzenia danych kartograficznych: OpenStreetMap.org

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz Helion SA dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz Helion SA nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Helion SA

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <https://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/betza1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzje.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-7387-7

Copyright © Helion SA, 2021

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

SPIS TREŚCI

	ZDOBĄDŹ I POZNAJ	8
	trek	14
	TATRY ZACHODNIE W PIGUŁCE	16
	TATRY ZACHODNIE	18
	TOPOGRAFIA	18
	JAK POWSTAŁY TATRY	21
	KLIMAT	23
	GLEBY	25
	PRZYRODA OŻYWIONA	25
	CZŁOWIEK W TATRACH	28
	OCHRONA PRZYRODY	35
	PRZYGOTOWANIE DO WYCIECZKI	38
	CZAS PRZEJŚCIA	38
	ZAMKNIĘCIA SZLAKÓW	39
	POGODA	40
	NIEZBĘDNIK TURYSTY	41

TRASY TREKKINGOWE

1	DROGA POD REGLAMI I DOLINKI REGLOWE	43
2	SPACER NA KOPIENIEC I NOSAL	55
3	MIĘDZY TATRAMI WYSOKIMI A ZACHODNIMI	65
4	DOKOŁA SARNIEJ SKAŁY	77
5	NA GIEWONT	87
6	PRZEZ WIERZCHOŁKI CZERWONYCH WIERCHÓW	101
7	DOLINA KOŚCIELISKA	113
8	DOLINĄ CHOCHOŁOWSKĄ NA STAROROBOCIĄŃSKI WIERCH	127
9	DRAWSKIE REGLE Z TAJEMNICZYM WĄWOZEM	143
10	NAD ROHACKIE STAWY	151
11	ORLA PERĆ TATR ZACHODNICH	157
12	GRANIĄ TATR PRZEZ SALATYNY, SPALONĄ I PACHOŁ	167
13	KONIEC TATR I DZIKA DOLINA	175
14	SKALNĄ GRANIĄ PRZEZ TRZY KOPY I BANÓWKĘ	185
15	BARANIEC I DOLINA JAMNICKA	197
16	GRAŃ OTARGAŃCÓW I DOLINA RACZKOWA	207
17	NA BYSTRĄ OD POŁUDNIA	217
18	DOLINA CICHA	229

TRASY DODATKOWE

	JASZCZURÓWKA – POLANA OLCZYSKA	238
	PRZEZ BOCZAŃ NA PRZEŁĘCZ MIĘDZY KOPAMI	239
	KOLEJKĄ NA KASPROWY WIERCH	240
	GRANIĄ Z KASPROWEGO WIERCHU DO KONDRACKIEJ PRZEŁĘCZY	241
	ŚCIEŻKA NAD REGLAMI: DOLINA BIAŁEGO – KALATÓWKI	242
	NA GIEWONT ZE STRĄŻYSKIEJ	243

	PRZEZ DOLINĘ TOMANOWĄ NA CHUDĄ PRZEŁĄCZKĘ	244
	Z DOLINY LEJOWEJ NAD REGLAMI DO KOŚCIELISKIEJ	245
	DOLINĄ STAROROBOCIAŃSKĄ NA SIWĄ PRZEŁĘCZ	246
	Z POLANY CHOCHOŁOWSKIEJ NA GRZESIA I RAKOŃ	247
	WŁÓWIEC – JARZĄBCZY WIERCH	248
	ZWIERÓWKA – PRZEŁĘCZ POD OSOBITĄ – GRZEŚ	249
	KOLEJKĄ NA SALATYŃSKI WIERCH	250
	HUCIAŃSKA PRZEŁĘCZ – SIWY WIERCH	251
	WYLOT DOLINY ŻARSKIEJ – BARANIEC	252
	DOLINA JAMNICKA – JAMNICKA PRZEŁĘCZ	253
	DOLINA GABOROWA – GABOROWA PRZEŁĘCZ	254
	DOLINA CICHA – ZAWORY – DOLINA KOPROWA	255

travel 256

O REGIONIE 258

PODHALE	258
ORAWA I LIPTÓW	268

ATRAKCJE PODTATRZA 277

 1	ZAKOPANE	278
 2	KOŚCIELISKO	296
 3	PRĘDÓWKA	300
 4	PŁAZÓWKA	301
 5	MAGURA WITOWSKA	302
 6	CHOCHOŁÓW	303
 7	BACHLEDÓWKA	306
 8	TORFOWISKO BALIGÓWKA	307

9	SZLAK ROWEROWY WOKÓŁ TATR	309
10	TRZCIANA	310
11	NAMIESTÓW	311
12	JEZIORO DRAWSKIE	313
13	TWARDOSZYN	315
14	DRAWICE	316
15	SKORUSZYNA	318
16	ZUBERZEC	319
17	POLANA BRESTOWA	321
18	SKANSEN WSI DRAWSKIEJ	321
19	JASKINIA BRESTOWSKA	322
20	PODBIEL	323
21	ZAMEK DRAWSKI	325
22	GÓRY CHOZJAŃSKIE	328
23	LIPTOVSKÁ MARA	330
24	SKANSEN ARCHEOLOGICZNY HAVRÁŇOK I KOŚCIÓŁ NMP	331
25	BESZENIOWA	332
26	TATRALANDIA	333
27	LIPTOWSKI MIKULASZ	336
28	KOŚCIÓŁ ARTYKULARNY W ŚWIĘTYM KRZYŻU	338
29	LIPTOWSKI GRÓDEK	340
30	MUZEUW WSI LIPTOWSKIEJ W PRZYBYLINIE	342
31	JASKINIA WAŻECKA	344
32	RAFTING NA BIAŁEJ LIPTOWSKIEJ	346
33	WYCHODNA	347

INFORMACJE PRAKTYCZNE	349
-----------------------	-----

INDEKS	362
--------	-----

ZDOBĄDŹ I POZNAJ

DOLINA KOŚCIELISKA

Najpiękniejsza dolina Tatr Zachodnich z malowniczymi bramami skalnymi i polanami, na których latem pasą się owce. Poza głównym szlakiem warto odwiedzić też Smreczyński Staw i Wąwóz Kraków.

DOLINA JURANIOWA

Krótką wycieczką skalnym wąwozem utworzonym przez wody potoku w dolomitowych skałach. Idealna na upalny letni dzień, bo znajdziemy tam ochłodę. Na skalnych ścianach ciekawa roślinność.

Kup książkę

Poleć książkę

ROHACKIE STAWY

Najpiękniejsze jeziora Tatr Zachodnich, położone na tarasach nad Doliną Rohacką, w otoczeniu potężnych skalnych ścian Rohaczy. Krajobraz doliny wyrzeźbiły lodowce.

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

CZERWONE WIERCHY

Masyw o ciekawej budowie geologicznej i krajobrazie, który latem staje się prawdziwym ogrodem botanicznym z mnóstwem rzadkich gatunków roślin. Duża szansa na spotkanie z kozicami.

TRZY KOPY I BANÓWKA

„Orla Perć Tatr Zachodnich”. Wycieczka dla osób, które nie boją się ekspozycji i wspinaczki po łańcuchach. Walorem trasy są też piękne widoki na Tatry i sąsiednie pasma górskie.

WILLA KOLIBA

Pierwszy budynek wzniesiony w stylu zakopiańskim, stworzonym przez Stanisława Witkiewicza. Poza architekturą możemy podziwiać wyposażenie z bogatą ornamentyką inspirowaną góralskimi motywami.

PŁAZÓWKA

Małownicza polana na stokach Pogórza Gubałowskiego, nad Witowem, z widokiem na otoczenie Doliny Kościeliskiej i Chochołowskiej. Stoi tam zabytkowy neogotycki kościółek, a latem spotkamy kierdel owiec.

Kup książkę

Poleć książkę

KOŚCIÓŁ WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH W TWARDOSZYNIE

Najstarsza na Orawie drewniana świątynia, wybudowana w XV w. w stylu gotyckim, zabytek wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

MUZEUW WSI ORAWSKIEJ

Skansen prezentujący tradycyjne budownictwo z różnych części Orawy. Zwiedzanie zabytkowych budynków tworzących małą wioskę nad potokiem to jak podróż w czasie.

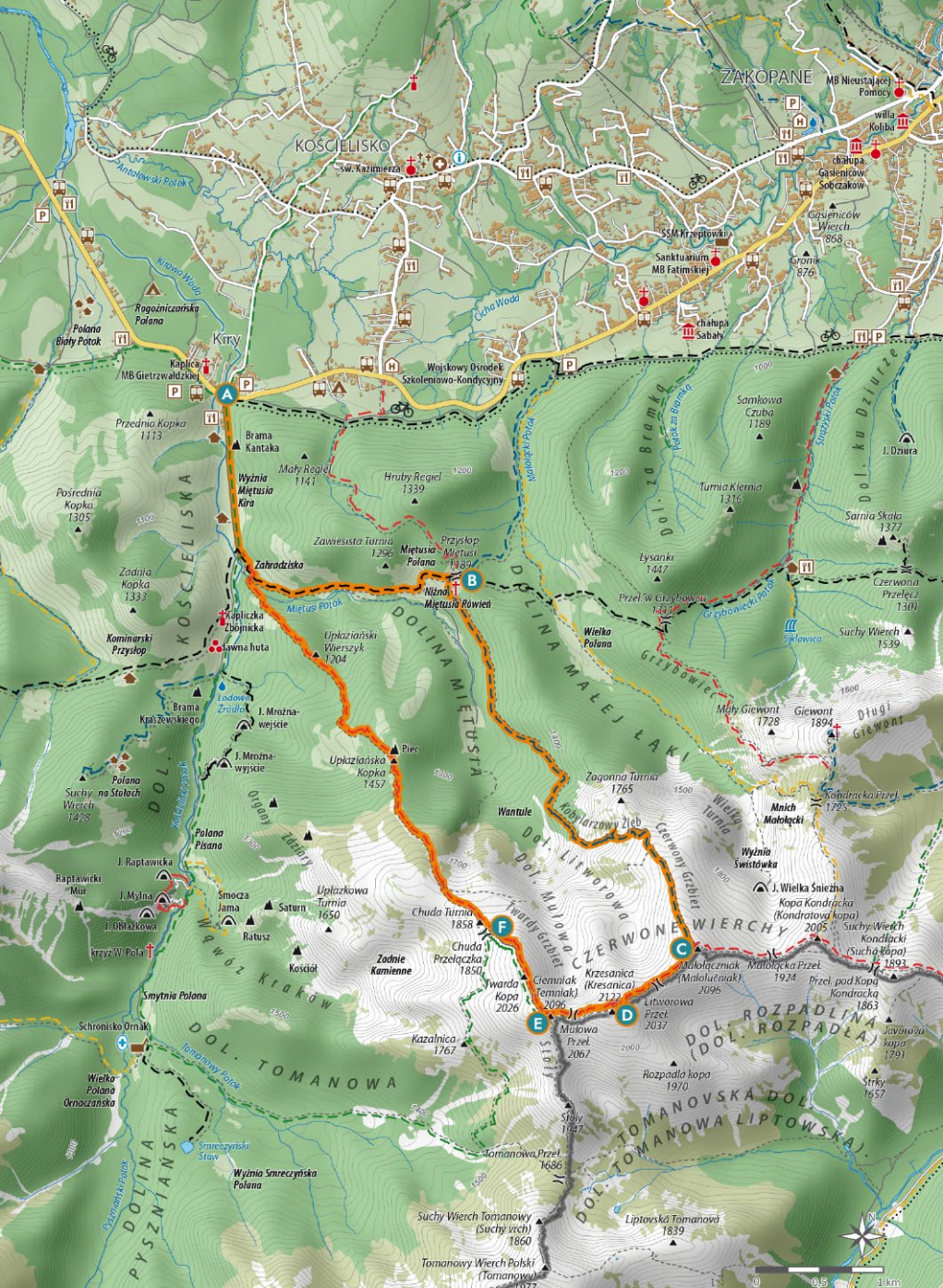
LIPTOWSKI MIKUŁASZ

Stolica Liptowa z zabytkową starówką, gdzie możemy zwiedzić liczne zabytki, muzea i galerie oraz poznać historię regionu, w tym losy Janosika, który był tam sądzony.

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

ZAKOPANE

KOSCIELISKO

DOLINA MAŁEJ ŁĄKI

DOLINA MIĘTUSIA

CZERWONE WIERCHY

DOLINA LITWOROWA

DOLINA KAMIENNA

DOLINA MAŁOCZIŃSKA

DOLINA PYSZTAŃSKA

DOL. ROZPADAJĄCA

DOL. TOMANOWSKA

DOL. TOMANOWSKA LIPTOWSKA

6

PRZEZ WIERZCHOŁKI CZERWONYCH WIERCHÓW

A

KIRY

PĘTLA

B

PRZYSTÓP MIĘTUSI

15,4 km

C

MAŁOŁĄCZNIK

1458 m [1458 m]

D

KRZESANICA

8.30 h

E

CIEMNIAK

ŚREDNIA

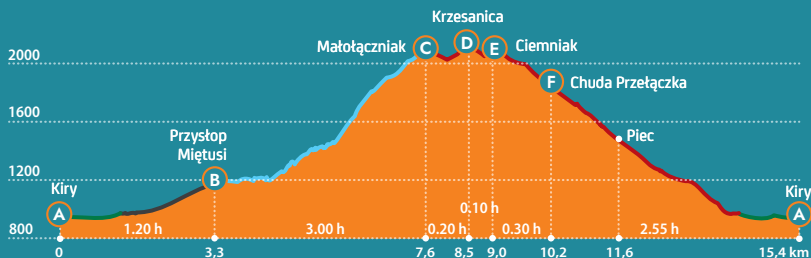
F

CHUDA PRZEŁĄCZKA

A

KIRY

Wycieczka przez trzy wierzchołki Czerwonych Wierchów – masywu o oryginalnej budowie geologicznej, z dużą ilością skał osadowych, a przez to bardzo cenną roślinnością. Zjawiska krasowe i ślady lodowców. Z wierzchołków rozległe widoki.

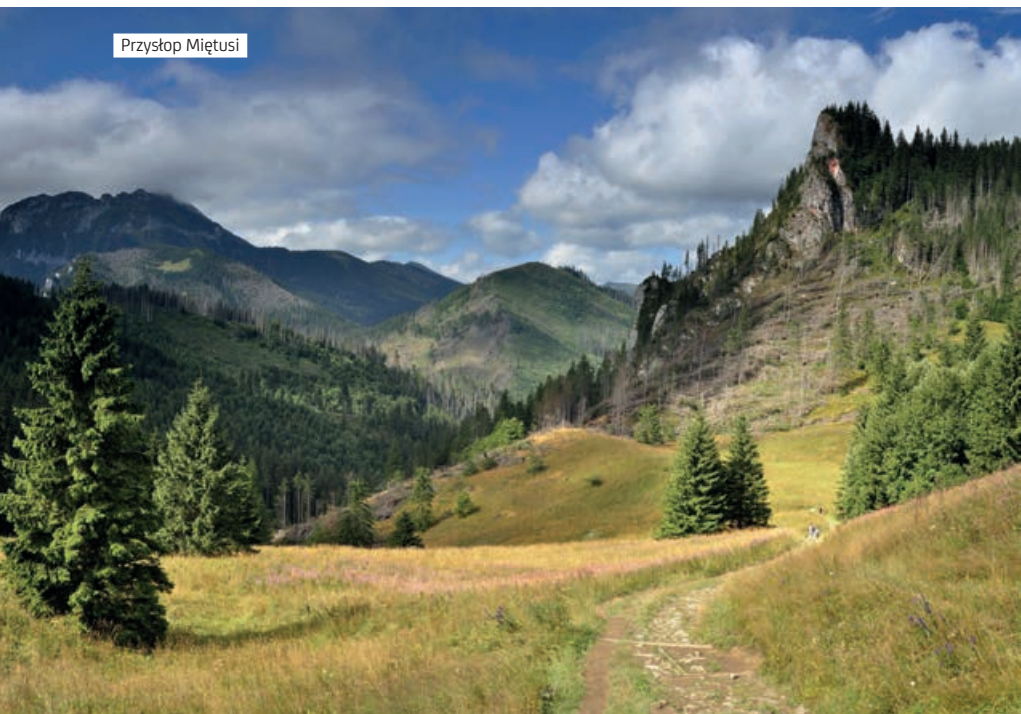

Wycieczkę rozpoczynamy w **A Kirach**, przy wylocie Doliny Kościeliskiej (930 m n.p.m.). Dochodzimy do rozdroża szlaków za Wyżnią Kirą Miętusią zgodnie z opisem w trasie 7, zob. s. 113. Szlak zielony prowadzi dalej drogą przez most, a my skręcamy w lewo na czarno znakowaną **Ścieżkę nad Regłami**. Po lewej rozciąga się Polana Zahradziska, a w prawo przez mostek odchodzi czerwony szlak na Ciemniak – będziemy nim schodzić. Wchodzimy w tym miejscu do **Doliny Miętusiej**, która jest największą odnogą Doliny Kościeliskiej. Wcina się ona w masyw Czerwonych Wierchów, między Małotączniak a Ciemniak. Jej nazwa pochodzi od Miętusów – sołtysów z Cichego,

którzy mieli tu niegdyś pastwiska. Po lewej z masywu Hrubego Regła wystaje Kończysta Turnia. Po prawej widać grzbiet Adamicy opadający z Ciemniaka.

Wiatry halne i atak kornika usunęły praktycznie sztuczną świerczynę, ale też odstąpiły efekty przebudowy gatunkowej lasu prowadzonej przez TPN. Przy szlaku i na stokach widać sporo młodych jodeł, buków, jaworów. Odstąpił się także widok na wyrastającą na wprost przed nami przewieszoną ścianę Niżniej Zawieszistej Turni. W miejscu, gdzie dolina skręca w prawo, szlak opuszcza jej dno i zaczyna się wspinać po stoku. Pośród wykrotów po halnym z 2013 r. docieramy do **Miętusiej Polany**,

Przystop Miętusi

porośniętej przez świeżą i wilgotną łąkę utrzymaną przez regularne koszenie.

Warto zatrzymać się w miejscu, gdzie szlak skręca w prawo (jest tu ławeczka). Widać tu wyraźny wał moreny bocznej lodowca Miętusiej. Stało tu niegdyś niewielkie schronisko prowadzone przez Bronisławę Staszek-Polankową – utytułowaną narciarkę z Kościeliska – budynek spłonął w 1987 r. i nie został odbudowany. Pamiątką po serwowanej w nim szarlotce są rachityczne jabłotki, które rosną na skraju polany. Powyżej wznosi się Zawieszista Turnia ze śladem po obrywie skalnym z wiosny 2007 r. Na południu otwiera się widok na górną część Doliny Miętusiej – nad lesistym progiem kocioł Wielkiej Świstówki, a powyżej nad pionowymi skalnymi progami dwie doliny zawieszono: Mułowa i Litworowa. Nad nimi górują wierzchołki Czerwonych Wierchów: Małotączniak, Krzesanica, Ciemniak oraz Twarda Kopa.

W kilka minut osiągamy szerokie siodło przełęcz **B Przystop Miętusi** (1189 m n.p.m.) pomiędzy Skoruśniakiem i Hrubym Reglem, w grzbiecie oddzielającym Dolinę Kościeliską od Doliny Małej Łąki.

Po zachodniej stronie widzimy otoczenie Doliny Kościeliskiej – Zadnią Kopkę, Kominiański Wierch, Ornak. Po przeciwnej stronie za Doliną Małej Łąki pokazuje się Giewont. Przy stołach i ławach dla turystów jest skrzyżowanie szlaków – Ścieżka nad Regłami prowadzi dalej w kierunku Wielkiej Polany Małotączkiej, niebieski szlak z Małej Łąki biegnie na Małotączniak, a znaki czerwone wiodą przez Staników Żleb do Kościeliska.

Ruszamy dalej szlakiem niebieskim. Na skraju polany, na lewo od szlaku, stoi krzyż upamiętniający wizytę Jana Pawła II w Tatrach w 1983 r. Ten odcinek szlaku to dawna hawiańska droga prowadząca do kopalni żelaza działającej od końca XVII do połowy XIX w. Wąska ścieżka trawersuje stoki Skoruśniaka, wiodąc na początku przez dość gęstą monokulturę świerkową, a nieco dalej fragmenty młodej buczyny. Szlak stopniowo się pnije, a przez luki w lesie odśladają się widoki na Dolinę Miętusią – polanę Miętusia Równień, a wyżej Wantule.

Przechodzimy przez Żleb Wodniściak. Jest to ostatnie miejsce, gdzie możemy nabrać wody, wyżej nie spotkamy już jej na

WANTULE

Słowo „wanta” po góralsku oznacza duży głaz, więc „Wantule” to głazowisko. Nazywa odnosi się do usłanego olbrzymimi głazami dna Doliny Miętusiej. Jest to pozostałość obrywu skalnego, do którego doszło pod koniec epoki lodowcowej. Runęła wtedy ściana skalna z zachodniej strony doliny (dziś to miejsce nazywamy Dziurawe), 22 mln m³ skał spadło na topniejący jezioro lodowca i wraz z nim przesunęło się pół kilometra niżej, osiadając na dnie doliny na powierzchni około 25 ha. Na cmentarzysku głazów powstały unikatowe gleby butwinowo-wapienno-rumoszowe, na których wyrósł bór górnoreglowy, podziwiany przez naukowców i turystów za swoją naturalność i ciekawe formy korzeni kotwiczących drzewa na głazach. W dużej części został on powalony przez wiatr halny w 1968 r. Obecnie wiatrołom porastają wierzby i jarzębiny. Przez Wantule nie prowadzi żaden szlak turystyczny, a jedynie ścieżka używana przez grototazów. Jest to więc miejsce, gdzie obserwuje się rzadkie, unikatowe człowieka gatunki ptaków i ssaków, np. głuszca i rysia.

powierzchni. Rejon ten porasta nawapienna świerczyna górnoreglowa, charakteryzująca się występowaniem w runie gatunków buczynowych. Po wyjściu ze żlebu po prawej stronie mamy małą polankę, nad urwiskiem opadającym do Wielkiej Świstówki. Możemy się stąd bliżej przyjrzeć otoczeniu kotła – po przeciwnej stronie wznoszą się pionowe turnie z potężną, 300-metrową Kazalnicą Miętusią. Na lewo od niej znajdują się progi dolin: Mułowej i Litworowej rozdzielone Ratuszem Mułowym. Cały

ten krajobraz jest zbudowany z wapienia. W urwiskach są otwory wielu jaskiń, m.in. Studni w Kazalnicy i Ptasiej Studni. Jest to piękne połączenie krajobrazu krasowego i polodowcowego.

Podchodzimy do **Kobyłzarzowego Żlebu**. Pod nogami mamy miękkie łupki margliste rozpadające się na duże brązowe płytki. Bardzo szybko znikają świerki i pojawia się kosodrzewina. Wyżej szlak prowadzi po prawej stronie żlebu, pod ścianami Ratuszowego Grzbietu. Dno żlebu wypętniają

WIDOK Z MAŁOŁĄCZNIAKA

Kup książkę

Poleć książkę

aktywne piargi, można więc zobaczyć typową roślinność piargową, która musi sobie radzić z zasypywaniem przez materiał skalny oraz małą dostępnością wody, po opadach przenikającej w głąb piargów. W miejscach, gdzie piarg jest aktywny, rośnie lepnica piargowa, a na jego skraju – arcydzięgiel litwor.

Pokonujemy skalny próżek z kilkoma łańcuchami. Obok niego znajdują się piękne żłobki krasowe utworzone przez wodę spływającą po powierzchni skał. Powyżej

progu dna żlebu jest bardziej stabilne. Pojawiają się bogate gatunkowo murawy nawapienne oraz szpalerowe wierzby. Warto się też rozglądać za kozicami, które chętnie tu bywają, szczególnie przy wietrznej pogodzie.

Krótkimi zakosami po wapiennych stopniach wychodzimy na trawiaste wyłaszczenie, z którego na lewo opada urwisko do Doliny Małej Łąki. To dobre miejsce, żeby odpocząć, podziwiając widok na masyw Giewontu po drugiej stronie doliny. Z tej

Kończysta

Koprowy
Wierch

Tępa

Hilińska
Turnia

Szatan

Hrudy
WierchKopy
Liptowskie

Ostra

Krótka

Krywań

Kup książkę

Poleć książkę

Kobylarzowy Żleb

perspektywy dobrze widać budowę geologiczną „Śpiącego Rycerza” – nachylone ku północy warstwy wapieni płaszczowiny wierchowej, która została tutaj nasunięta z południa w czasie fałdowania.

Wyżej krajobraz zupełnie się zmienia. Zamiast ścian skalnych mamy szeroki trawiasty grzbiet. Zmianę widać też pod nogami – wapienie ustępują miejsca łupkom krystalicznym. Trzecia zmiana dotyczy roślinności, która nagle ubożeje. To znak, że wchodzimy na czapę krystaliczną. Ten odcinek szlaku jeszcze kilka lat temu był najbardziej rozdeptanym szlakiem w Tatrach.

Szata roślinna jest tu mało urozmaicona – podobnie jak na pozostałych

powierzchniach czap krystalicznych dominuje tu zespół situ skuciny i boimki dwurzędowej. W środku lata tworzący gęste kępki sit zaczyna przybierać rudy kolor, a że są go tutaj hektary, to barwę zmieniają całe stoki – stąd właśnie pochodzi nazwa Czerwonych Wierchów. Po ponad kilometrze podejścia Czerwonym Grzbietem i pokonaniu kilku „wierchołków”, które okazują się tylko wypukłościami grzbietu, osiągamy rozległy szczyt

Małołączniaka (2096 m n.p.m.). Jesteśmy na głównej grani Tatr i na granicy ze Słowacją. Po wschodniej stronie Małołączka Przełęcz oddziela Małołączniak od Kopy Kondrackiej, a na zachodzie

Litworowa Przełęcz od Krzesanicy. Zataczająca wielki łuk Dolina Cicha Liptowska oddziela nas od rozległego masywu Kop Liptowskich. Za nimi pięknie widoczne są Tatrzy Wysokie. Bezpośrednio pod nami jest Dolina Rozpadła, do której z prawej strony opadają ściany Rozpadłej Grani.

Z Małotęczniaka schodzimy na szerokie siodło Litworowej Przełęczy (2037 m n.p.m.). Poniżej wierzchołka spod czapy krystalicznej wychodzą skały węglanowe i latem robi się kolorowo od wielu gatunków roślin preferujących wapienne podłoże. Intensywne kwitnienie na tej wysokości zaczyna się na przełomie czerwca i lipca. Zagłębienia terenu, gdzie długo leżą płyty śniegu, porasta kosmatka brunatna. Rośnie tu licznie okazały pełnik

alpejski o dużych, żółtych, przypominających różę kwiatach. Na północ stoki opadają do Doliny Litworowej. Warto też rozglądać się za kozicami, które pasą się często na trawiastych stokach Czerwonych Wierchów.

Z przełęczy wchodzimy na **D Krzesanicę** (2122 m n.p.m.) – najwyższy wierzchołek Czerwonych Wierchów i jednocześnie najwyższy szczyt w Polsce zbudowany ze skał osadowych. Na północ do Doliny Mułowej opada z Krzesanicy 200-metrowe urwisko, w którym zachodzi intensywna erozja – materiał z obrywów skalnych tworzy u podnóża ściany duże piargi. Poniżej rozciąga się ciekawy widok na Dolinę Miętusią z polanami i wapiennymi skałami. Na zachodzie

EROZJA PRZY SZLAKACH

Tatrzy Zachodnie są rejonem szczególnie narażonym na zjawiska erozyjne w sąsiedztwie szlaków turystycznych. Dotyczy to głównie piętra hal i kosodrzewiny. Szlaki prowadzą tu często szerokimi trawiastymi grzbietami, gdzie ukształtowanie terenu nie zmusza turystów do poruszania się ściśle po ścieżce. Dodatkowo często podłoże geologiczne stanowią skały metamorficzne, które wietrzeją na drobny materiał skalny. Rozdeptaną ścieżką z obsypującymi się kamykami idzie się niewygodnie, więc turyści idą obok szlaku po „trawce”. Wydeptują roślinność, powiększają strefę erozji, więc kolejni turyści idą jeszcze dalej. W ten sposób wąska ścieżka zamienia się w szeroką na kilka–kilkanaście metrów strefę bez roślinności. Gdy znika pokrywa roślinna, nic już nie zabezpiecza gleby przed naturalnymi czynnikami erozyjnymi – wodą, śniegiem, wiatrem, które na tej wysokości są bardzo intensywne. Takie zjawiska nasilają się w okresie wiosennym, gdy topnieją śniegi i gleba jest nasączona wodą, oraz jesienią, kiedy nie ma jeszcze śniegu, a temperatura w nocy spada poniżej zera – powstaje wtedy zjawisko lodu włóknistego niszczącego strukturę gleby. W rezultacie tych zjawisk erozja przy niektórych odcinkach szlaków w rejonie Czerwonych Wierchów, Trzydniowiańskiego Wierchu czy Kończystego Wierchu spowodowała degradację roślinności na szerokości nawet 20–30 m. Znikają w ten sposób całe hektary cennych zbiorowisk roślinnych. Od kilku lat Tatrzński Park Narodowy prowadzi w tych rejonach remonty szlaków. Zabezpiecza je przed dalszą erozją i wspiera regenerację roślinności. Stosowane są do tego maty jutowe, które rozkłada się na zerodowanych terenach. Hamują one erozję (wywiewanie, sputkiwanie) oraz sprzyjają akumulacji materii organicznej i kiełkowaniu roślin. Po około 10 latach ulegają biodegradacji i znikają z krajobrazu.

KOZICA TATRZAŃSKA

Kozice tatrzańskie (*Rupicapra rupicapra tatrica*) to najdalej na północ żyjąca populacja kozicy w Europie. Są one typowymi zwierzętami górskimi. W Tatrach żyją na piętrach kosodrzewiny, hal i turni, najczęściej od 1700 do 2200 m n.p.m., ale można je spotkać także na najwyższych szczytach. W przeciwieństwie do alpejskich kuzynek kozice tatrzańskie tylko sporadycznie schodzą do lasu.

Kozica tatrzańska wielkością i kształtem przypomina kozę domową. Osiąga wysokość w kłębie do 80 cm, długość ciała do 130 cm i wagę około 30 kg. Zarówno samiec (cap), jak i samica (koza) mają na głowie zakrzywione, odgięte do tyłu rogi zwane hakami. Poruszanie się po stromych skałach umożliwia im silne mięśnie nóg i specjalna budowa racic. Dwuwarstwowa sierść zapewnia dobrą izolację termiczną. Latem ma ona kolor brązowy, a zimą czarny. Kozice żyją w stadach (kierdlach) liczących od kilku do kilkudziesięciu osobników. Na czele kierdla stoi najsilniejsza i najbardziej doświadczona samica. Okres godowy kozic trwa od października do grudnia, a młode koczują się w maju. Kozęta już kilka godzin po narodzinach są zdolne do podążania za matką. Kozice prowadzą dzienny tryb życia, a latem najbardziej aktywne są wcześniej rano i wieczorem.

Kozica jest symbolem zarówno polskiego, jak i słowackiego Tatrzańskiego Parku Narodowego, a także górskiej fauny, umiłowania wolności. Od niej wywodzą się lokalne nazwy: Kozi Wierch, Kozia Dolina, Kozi Grzbiet itp. Jest tematem góralskich przyśpiewek i motywem w sztuce podhalańskiej. Niestety wiele z nich wiąże się z polowaniem na kozice. W połowie XIX w. w wyniku polowań i kłusownictwa gatunek ten był zagrożony wyginięciem. Dzięki staraniom naukowców, na czele z Maksymilianem Nowickim i Eugeniuszem Janotą, w 1868 r. kozice zostały objęte ochroną na mocy ustawy Sejmu Krajowego we Lwowie.

Obecnie w całych Tatrach żyje prawie 1000 kozic, w tym po stronie polskiej ponad 300 (dane z 2020 r.). Liczba ta ulega zmianie w wyniku czynników naturalnych, ale wpływ ma też na pewno działalność człowieka. Dane o liczebności pochodzą z corocznych akcji liczenia kozic prowadzonych przez pracowników obu parków narodowych. Liczenia odbywają się od 1957 r. – to najstarszy monitoring przyrodniczy prowadzony przez dwa państwa równocześnie.

zza Ciemniaka wylania się Kominiarski Wierch, a za nim – Osobita. Widok na południe obejmuje szczyty głównej grani Tatr Zachodnich, na południowy wschód – Tatry Wysokie: Liptowskie Kopy oraz wyrastające nad nimi szczyty grupy Krywania.

Kzesanica jest pocięta szczelinami, które świadczą o dużej intensywności zjawisk krasowych. W tym rejonie znajduje się kilkadziesiąt jaskiń. Rośnie tu wiele gatunków wapieniolubnych, przystosowanych do wysokogórskiego klimatu, w tym tak rzadkie, jak mak tatrzański i głodek mrzygłód, które w Polsce występują tylko w Tatrach. Sztucznym elementem krajobrazu są natomiast liczne kopczyki z kamieni budowane przez turystów, które powodują, że ludzie rozchodzą się daleko od szlaku, wydeptując roślinność.

Z wierzchołka Krzesanicy szlak prowadzi przez Mułową Przełęcz na płaski i szeroki wierzchołek **E Ciemniaka** (2096 m n.p.m.). Widać z niego dobrze otoczenie górnej części Doliny Kościeliskiej – Tomanowy Wierch Polski, Smreczyński, Kamienistą i Bystrą z Błyszczem. W podłożu wciąż mamy skały węglanowe, więc dalej towarzyszy nam ciekawa roślinność. Poza roślinami zielnymi warto zwrócić uwagę na szpalerowe wierzby płożące się po skałach. Rosną tu dwa reliktowe gatunki – wierzba alpejska i wierzba żytkowana. Z Ciemniaka schodzimy w kierunku północnym.

Opuszczamy grzbiet graniczny i główną grań Tatr. Zmienia się podłoże – wchodzimy na kolejną czapę krystaliczną budującą **Twardą Kopę**. Z jej wierzchołka roztacza się ciekawy widok na ścianę Krzesanicy zbudowaną z warstw wapieni i dolomitów

Krzesanica

oraz leżący poniżej polodowcowy Mułowy Kocioł. U podnóża ściany, po bardziej śnieżnych zimach, nawet w środku lata leży jeszcze płat śniegu. Przy zejściu z Twardej Kopy po lewej stronie odstania się widok na górne partie **Wąwozu Kraków** – kocioł Zadniego Kamiennego, Wysoką Turnię, a za nimi Przednie Kamienne i Uptazkową Turnię. Po drugiej stronie Doliny Kościeliskiej wznosi się Kominiarski Wierch z murem Raptawickiej Turni. Krótkimi zakosami ścieżka sprowadza nas na **F Chudą Przetęczkę** (1850 m n.p.m.). Tutaj kończy się czapa krystaliczna – znowu wracamy na węglanowe podłoże, które będzie nam towarzyszyć już do końca trasy. Z wapieni i dolomitów zbudowana jest wznosząca się nad przetęczą Chuda Turnia. Porasta ją roślinność naskalna, która w dużej części jest rozdeptana przez turystów wspinających się na skałki. Docieramy

do skrzyżowania szlaków – w lewo prowadzi zielony szlak do Doliny Tomanowej. Warto rozglądnąć się za kozicami.

Nasz szlak schodzi z grani i prowadzi wschodnimi stokami Chudej Turni, a dalej Uptaziańskiej Kopy. Alpejskie hale są tutaj porośnięte przez murawy nawapienne – jedne z najbogatszych gatunkowo zbiorowisk roślinnych w Tatrach. W jednym płacie roślinności występuje nawet sto gatunków. W szczycie kwitnienia, pod koniec czerwca, jest tu kolorowo od kwiatów gnidosza okółkowego, dębika ośmiopłatkowego, bartsji alpejskiej, siekiernicy górskiej i wielu innych. Niżej przekraczamy górną część żlebu opadającego do kotła Małej Świstówki. Przy szlaku są widoczne nisze erozyjne. Jest to miejsce zagrożone lawinami, dlatego zimowy wariant prowadzi granią, a nie trawersem. W 2004 r. zginęła tutaj

czwórka grotolazów podchodzących do Jaskini Małej w Mułowej.

Za żlebem zaczyna się piętro kosodrzewiny, wśród której występują traworośla, a w miejscach bardziej wilgotnych ziołorośla. Także i tutaj latem jest kolorowo, zaś rośliny znajdujące lepsze warunki wzrostu na bardziej rozwiniętej glebie są jeszcze okazalsze niż w murawach. Wśród traworośli można wypatrzeć zawilca narcyzowego i goździka okazałego, w ziołoroślach natomiast uwagę zwracają kwiaty tojadu i miłosny górskiej. Po prawej stronie widać teraz trasę, którą pokonywaliśmy przy podejściu – szlak w Kobylarzowym Żlebie. Mijamy źródło i wkrótce wychodzimy z kosodrzewiny na Rówień nad Piecem, przez którą schodzimy pod wapienne skałki **Pieca** (1460 m n.p.m.). Dalej przechodzimy przez pas górnoreglowej świerczyny ze świerkami o charakterystycznym

dla wysokich położeń pokroju – ich pnie są niewysokie, zbieżyste i nisko ugałęziane. Niżej szlak prowadzi skrajem Polany Uptaz. Rośnie tu sporo szczyawu alpejskiego, który jest pozostałością po użytkowaniu polany przez pasterzy – występuje w miejscach przenawożonych, czyli bogatych w azot. Na polanie można obserwować też zjawisko sukcesji, czyli stopniową zmianę roślinności w kierunku ekosystemu leśnego, która rozpoczęła się wraz z zaprzestaniem wypasu. Coraz większą powierzchnię zajmują maliny, a na brzegu polany widać kolejne szeregi młodych świerków, które systematycznie zmniejszają powierzchnię dawnego pastwiska. Po drugiej stronie Doliny Kościeliskiej widać Kominiański Wierch, Stoły i Kościeliskie Kopki. Poniżej polany schodzimy przez Uptaziański Wierszyk i Adamicę w otoczeniu sztucznej świerczyny, która uległa rozpadowi, odstawiając potężne korony jodeł. W odnowieniu widać też buki posadzone w ramach przebudowy lasu. Dochodzimy do Polany Zahradziska, gdzie zamykamy pętlę i przez Wyżnię Kirę Miętusią wracamy do **A Kir**.

6

PRZEZ WIERZCHOŁKI CZERWONYCH WIERCHÓW

Krzesanica

DOJAZD I PARKING

Duże parkingi znajdują się przy wylocie Doliny Kościeliskiej.

Dojazd busem relacji Zakopane – Dolina Kościeliska / Dolina Chochołowska / Czarny Dunajec do przystanku „Kiry – Dolina Kościeliska”.

WYŻYWIENIE

Na trasie nie ma żadnych lokali gastronomicznych, powiat na wycieczkę trzeba mieć ze sobą.

27 LIPTOWSKI MIKUŁASZ

Liptovský Mikuláš to miasto położone w centrum Kotliny Liptowskiej, nad brzegiem Wagu. Jest największą miejscowością na Liptowie – liczy ponad 31 tys. mieszkańców – i stanowi centrum regionu. Pierwsza wzmianka o Liptowskim Mikulášu pochodzi z 1286 r., czasów Władysława IV Kumana. Miasto miało spore znaczenie handlowe – w 1424 r. otrzymało prawo organizowania dwóch targów w ciągu roku. W XVI w. rozwinęło się w Mikulášu rzemieślnictwo. W 1677 r. miasto stało się siedzibą

władz komitatu Liptów. W 1713 r. stracono tu legendarnego słowackiego zbójnika Juraja Jánošíka (pol. Jerzy Janosik).

Liptowski Mikuláš odgrywał ważną rolę w czasie słowackiego odrodzenia narodowego w XIX w. W roku 1829 powstała tu słowacka biblioteka, a rok później pierwszy słowacki teatr. W 1844 r. utworzono słowackojęzyczny związek literacko-kulturalny Tatrín. 10 maja 1848 r. właśnie w Liptowskim Mikulášu ogłoszono postulaty słowackiego ruchu narodowego. Po koniec II wojny światowej, w czasie słowackiego powstania narodowego, w okolicy miasta działały liczne oddziały powstańcze, a od

Plac Wyzwólcicieli w Liptowskim Mikulášu

lutego aż do kwietnia 1945 r. trwały zacięte walki o wyzwolenie miasta. Po wojnie rozwinął się tu przemysł, a obecnie Liptowski Mikulász jest także ważnym ośrodkiem turystycznym i rekreacyjnym.

PLAC WYZWOLICIELI

Zwiedzanie Mikulásza warto rozpocząć od placu Wyzwolicieli (Námestie osloboditeľov), który stanowi historyczne centrum miasta. Tu właśnie stoi najstarszy zabytek architektury w mieście – **kościół pw. św. Mikotaja**. Został wybudowany

ok. 1270 r. jako kościół parafialny dla mieszkańców okolicznych wsi, a jednocześnie stał się ośrodkiem formowania późniejszego miasta. Gotycki gmach wystawiono w miejscu dawniejszej świątyni romańskiej. Później został przebudowany w stylu renesansowym i barokowym. Ołtarz główny jest neogotycki, ale posiada malowane skrzydła gotyckie z lat 1500–1510, a w centrum gotycką rzeźbę św. Mikotaja. Cenne są również boczne ołtarze – Matki Boskiej z lat 1470–1480 i Najświętszego Sakramentu z ok. 1520 r. Innym ciekawym elementem wyposażenia jest kamienna chrzcielnica z 1490 r. z miedzianą barokową pokrywą z XVII w., znajdująca się w kaplicy południowej. Wokół kościoła stoją trzy pomniki: św. Mikotaja, Janka Kráľa i Gaspara Féjerpataký-Belopotockiego.

Tuż obok kościoła, w południowo-zachodniej części placu, wznosi się najstarszy świecki zabytek miasta – **Dwór Pongráców**, którzy przez kilka stuleci byli właścicielami Liptowskiego Mikulásza. Budynek jest z początków XV w., został przebudowany w 1713 r. Wewnątrz znajduje się stała wystawa prac wybitnego słowackiego grafika i malarza Kolomana Sokola (1902–2003), który urodził się w Liptowskim Mikulászu, a mieszkał i tworzył w Pradze, Paryżu, Meksyku i USA.

Pośrodku placu stoi dawny **Dom Żupny** wzniesiony w XVIII w., a przebudowany na początku XX stulecia. Obecnie jest to siedziba władz powiatowych. W zachodniej pierzei placu wyróżnia się okazały renesansowy budynek z arkadowymi – tzw. kamienica Seligowskiej, gdzie na przelocie

GALERIA KOLOMANA SOKOLA

- Námestie osloboditeľov 28
- www.galeriaalm.sk
- wt.–sob. 10.00–17.00
- 2,50–9 euro

JANOSIK – HISTORIA PRAWDZIWA

Janosik jest najbardziej znanym karpackim zbójnikiem. Wokół jego postaci wyrosło wiele legend i mitów. Warto poznać jego prawdziwą historię. Juraj Jánošík (czyli po polsku Jerzy Janosik) urodził się w roku 1688 we wsi Terchová u podnóża Małej Fatry. Według przypuszczeń historyków brał udział w powstaniu antyhabsburskim Franciszka Rakoczegego, które wybuchło w 1703 r. W 1708 wrócił do rodzinnej wsi, ale wkrótce potem wstąpił do armii austriackiej. Służbę odbywał na zamku w Bytčy, który pełnił funkcję więzienia. Osadzony był tam Tomáš Uhorčík – harnaś zbójckiej grupy. W październiku 1710 r. Janosik pomógł mu uciec z więzienia, a później sam zdezerterował lub został wykupiony przez ojca z wojska i przystał do jego zbójckiej bandy. W 1711 r. Uhorčík odszedł z bandy, a Janosik został nowym harnasiem. Zbójnicy pod jego wodzą działali na pograniczu polsko-węgierskim, rabując kupców, księży, posłańców pocztowych oraz zamożne osoby. Zbójcka kariera Janosika nie trwała długo – w 1713 r. został pojmany w domu Uhorčíka i osadzony w kasztelu Vranovo we wsi Palúdzka koło Liptowskiego Mikułászu. 16 i 17 marca przez sądem żupnym w Liptowskim Mikułászu odbył się proces sądowy zbójnika, który został oskarżony o udział w powstaniu, napady rabunkowe oraz zabójstwo proboszcza z Demanicy. W czasie przesłuchań, mimo poddania torturom, Janosik nie przyznał się do stawianych zarzutów. Został skazany na karę śmierci przez powieszenie na haku za lewe żebro. Wyrok wykonano na rynku w Mikułászu. Miesiąc później podobny los spotkał Tomáša Uhorčíka. Według niektórych wersji legendy to on miał wydać Janosika, według innych podań zdradziła go kochanka.

Wkrótce po śmierci Juraj Jánošík stał się słowackim bohaterem narodowym. Ówczesne podania przedstawiają go jako dobrego zbójnika, który rabował bogatych i obdarowywał biednych. Zaczął też być łączony z Tatrami, z którymi nie miał wiele wspólnego. W XIX w. jego postać rozpowszechniła się w folklorze beskidzkim. Mit Janosika dotarł też na Śląsk, Węgry i Ukrainę. W polskiej kulturze pojawił się jako bohater utworów Kazimierza Przerwy-Tetmajera, który opisał go między innymi w epopei *Legenda Tatr*. W 1921 r. nakręcono pierwszy pełnometrażowy film o Janosiku. Była to produkcja czechosłowacka finansowana z USA. W masowej kulturze w Polsce Janosik zaistniał za sprawą filmu i serialu nakręconego w 1974 r., który dość luźno nawiązuje do historii, gdzie tytułowego bohatera gra Marek Perepeczko. Nieco więcej faktów znalazło się w słowacko-polsko-czeskiej produkcji z 2009 r. pt. *Janosik. Prawdziwa historia*, którą wyreżyserowała Agnieszka Holland.

XVII i XVIII w. mieściła się siedziba żupy. Tutaj właśnie w 1713 r. odbył się słynny proces Jánošíka. Obecnie działa tu **Histeryczno-Literackie Muzeum Janka Kráľa**. Ekspozycja historyczna ukazuje historię miasta od powstania do czasów II wojny światowej. Opisuje losy najśłynniejszego słowackiego zbójnika Juraja Jánošíka (1688–1713) oraz romantycznego poety

Janka Kráľa (1822–1876). W piwnicy można zwiedzić salę tortur.

MUZEUM JANKA KRÁĽA

- Námestie osloboditeľov 30
- <http://muzeumjankakrala.sk>
- codz. 10.00–18.00, wejścia co godz. od 10.30 do 17.30
- 2–4 EUR

SYNAGOGA

Na zachód od placu Wyzwolicielei, na ulicy Hollého, stoi synagoga. To klasycystyczna bożnica z połowy XIX w., po pożarze przebudowana w 1906 r. Tablica pamiątkowa na elewacji upamiętnia ponad 800 ofiar Holokaustu – Żydów wywiezionych z Liptowskiego Mikuláša do obozów koncentracyjnych. We wnętrzu są zachowane fragmenty polichromii. Latem w budynku odbywają się wydarzenia kulturalne.

SYNAGOGA

- ul. Hollého 4
- 15 VI–14 IX codz. 10.00–18.00
- 1–2 EUR

NA WSCHÓD OD PLACU WYZWOLICIELI

Na wschód od placu Wyzwolicielei, przy ulicy Tranovského, stoi zabytkowy **kościół ewangelicki**. Klasycystyczny budynek z neoromantyczną fasadą wzniesiono w latach 1783–1785. W wnętrzu znajduje się późno-barokowy ołtarz i klasycystyczna ambona z XIX w. W stojącym obok budynku urządzono wystawę „**Tatrin i żądania narodu słowackiego**” ukazującą przygotowanie i proklamowanie pierwszego narodowo-politycznego programu Słowaków z 1848 r.

Naprzeciwko, w budynku dawnej szkoły ewangelickiej, mieści się **Galeria Petra Michala Bohúňa**. Można w niej zwiedzić

Ratusz

m.in. wystawę malarstwa i rzeźby z okresu gotyku, renesansu i baroku, wystawę malarstwa słowackiego z XIX w. oraz wystawę obrazów (głównie portrety i pejzaże) autorstwa patrona galerii – jednego z najwybitniejszych XIX-wiecznych słowackich malarzy.

Nieopodal, w dawnym klasztorze Jezuitów, znajduje się **Muzeum Ochrony Przyrody i Speleologii** (Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva), gdzie prezentowane są wystawy na temat obiektów światowego dziedzictwa przyrodniczego na Słowacji, słowackich parków narodowych i obszarów Natura 2000, a także okazy mineralne, florystyczne i faunistyczne. W drugim budynku (ul. 1 mája 38) jest udostępniona do zwiedzania wystawa „Kras i jaskinie Słowacji”.

WYSTAWA „TATRÍN I ŽÁDANIA NARODU SŁOWACKIEGO”

- ul. Tranovského 8
- codz. 10.00–18.00, konieczna wcześniejsza rezerwacja (tel. +421 0915 317 490)
- 1–2 EUR

GALERIA PETRA MICHALA BOHŮŇA

- Tranovského 3
- www.galeriadm.sk
- wt.–sob. 10.00–17.00
- 2,50–9 EUR

MUZEUM OCHRONY PRZYRODY I SPELEOLOGII

- ul. Školská 4
- www.smopaj.sk
- VI–IX pn., śr.–pt. 9.00–17.00, wt. 9.00–12.00, sob.–nd. 11.00–18.00, X–V pn., śr.–pt. 9.00–17.00, wt. 9.00–12.00, sob. 10.00–16.00
- 4–8 EUR

28 KOŚCIÓŁ ARTYKULARNY W ŚWIĘTYM KRZYŻU

Kościół stojący koło miejscowości Święty Krzyż (Svätý Kríž) jest jedną z największych budowli drewnianych w Europie Środkowej. Pierwotnie wzniesiono go w Paludzy w 1693 r. W obecne miejsce został przeniesiony w latach 1974–1982, gdy tworzono zbiornik Liptovská Mara (zob. s. 330).

Jest to tzw. kościół artykularny, wybudowany w czasach kontrreformacji, kiedy

Kościół artykularny w Świętym Krzyżu

ewangelicy byli prześladowani przez Habsburgów. Po powstaniu Thökölyego w 1678 r. władze poszły na ustępstwa i zgodziły się na budowę kościołów ewangelickich, ale z wieloma ograniczeniami: musiały stać poza wsią, nie wolno było używać do budowy kamienia ani żelaza, nie mogły posiadać wieży ani dzwonów.

Kościół w Świętym Krzyżu jest dziełem mistrza ciesielskiego Josepha Langa. Nie korzystał on z żadnego projektu, a jedynie z własnego doświadczenia. Świątynia może pomieścić ponad 4 tys. osób (niektóre źródła podają nawet liczbę 6 tys.). Wystrój kościoła jest barokowy,

a najcenniejszym jego elementem jest ołtarz z 1693 r., przeniesiony ze starszej świątyni. Dwupiętrowa empora dla wiernych jest ozdobiona ornamentami, wizerunkami świętych i motywami biblijnymi. Wielki żyrandol wykonano ze szkła weneckiego. Do kościoła przylega dobudowana później dzwonnica.

Na terenie Słowacji zachowały się jeszcze cztery inne kościoły artykularne: w Istebném i Leštínach na Orawie, w Kieżmarku oraz w Hronseku koło Bańskiej Bystrzycy. Trzy ostatnie zostały w 2008 r. wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

31 JASKINIA WAŻECKA

Na zachodnim krańcu miejscowości Wažec (Važec) znajduje się otwór jednej z najbardziej znanych słowackich jaskiń – Jaskini Wažeckiej (Važecká jaskyňa). Należy ona do obszaru krasowego „Wažecki Kras” (Važecký Kras) obejmującego masyw Kozich Grzbietów (Kozie chrbty). Uformowały ją wody bocznego ramienia Białego Wagu. Otwór jaskini był znany mieszkańcom okolic od dawna, ale jej eksploracja rozpoczęła się dopiero w 1922 r. W 1934 r. została ona udostępniona do zwiedzania.

Jaskinia nie jest bardzo rozległa – całkowita długość korytarzy wynosi około 530 m, z czego 235 m udostępnione jest dla turystów. Korytarze są rozwinięte poziomo. Bardzo bogata jest natomiast szata naciekowa. Główną ozdobę podziemnych przestrzeni stanowią liczne stalaktyty, makarony, stalagmity, kolumny i jeziora naciekowe. Nacieki mają miejscami ciekawą barwę: szklisto-przezroczystą, jasnobłękitną lub woskowożółtą. Temperatura wewnątrz jaskini wynosi 6,5–7°C, a wilgotność względna przekracza 94%. Atrakcją tego miejsca jest również kolekcja skamieniałości zwierząt plejstoceńskich, w tym niedźwiedzia jaskiniowego, którego liczne szczątki są datowane na ponad 50 tys. lat. Obecnie w jaskini sporadycznie występuje kilka gatunków nietoperzy. Ciekawostką jest stanowisko unikatowego na skalę europejską, maleńkiego bezkręgowca *Eukoenenia spelaea*.

JASKINIA WAŻECKA

- Važec
- www.ssj.sk
- II–XI wt.–nd., kilka wejść dziennie, czas zwiedzania – 30 min
- 2,50–5 EUR

Szata naciekowa w Jaskini Wažeckiej

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion

trek&travel to przewodnik, dzięki któremu poznasz najpiękniejsze górskie trasy oraz odkryjesz najciekawsze atrakcje regionu. Mapy, profile wysokości, panoramy i szczegółowe informacje pomogą odpowiednio przygotować się do wędrowki, a bogate opisy krajoznawcze oraz propozycje miejsc wartych odwiedzenia przybliżą historię, kulturę i zabytki odwiedzanego obszaru. Niezależnie od tego, czy planujesz samotną wyprawę, czy wakacje z dziećmi, w przewodniku **trek&travel** znajdziesz wszystko, co potrzeba, aby wyjazd w góry był udany i pełen atrakcji.

Spokojna wędrowka Doliną Kościeliską i Drogą pod Reglami, wjazd kolejką na Kasprowy Wierch, popularna wycieczka na Giewont oraz emocjonująca wspinaczka na skalistą grań Rohaczy – w Tatrach Zachodnich każdy znajdzie trasę dla siebie. Po drodze czekają niezapomniane widoki i wspaniała tatrzańska przyroda. Cały rejon, zarówno w Polsce, jak i na Słowacji, jest pełen atrakcji. Dla wielbicieli architektury – piękne wille w stylu zakopiańskim i tradycyjne podhalańskie chatupy. Dla fanów dwóch kółek – rowerowy szlak wokół Tatr. Dla spragnionych relaksu – baseny Tatralandii.

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

 Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
 <http://bezdroza.pl/promocje>
 Przewodniki najchętniej czytane:
 <http://bezdroza.pl/bestsellery>
 Zamów informator podróżniczy:
 <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
 ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
 tel.: 32 230 98 63
 e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny na:

ebookpoint

ISBN 978-83-283-7387-7

54,90 zł